

etiam illo tempore erant receptæ apud Christianos. Horis autem Iudæorum, nempe, quibus dies in duodecim partes, & in totidem nox diuidebatur, non omnes utebantur: Euangelistæ ergo quod erat communius secuti sunt, hæc ille. **O** godzinach zegarowych / powiedziało sie wiecey / wyzey w Rozdziale 13.

R O Z D Z I A L XXI.

Co by za tajemnicę chciał Chrystus Pan pokazać przez to zaciemienie Cudowne pod czas śmierci swojej.

O Krowie Świeci uważając sobie takie dziwne ciemności które się weszły pod ten czas kiedy Chrystus Pan wisiał na Krzyżu / różne dawają przyczyny takiego zaciemienia. Hieronim święty tej jest opiniey in Matth. 27, aby na nagłość Chrystusa Pana na Krzyżu wiszącego żaden patrząc nie mógł / y żeby takim światłości niebieskiej nie świeciła / iako mówi Hieronim święty in Matth. 27, Videtur mihi inquit clarissimum lumen mundi, hoc est, luminare maius retraxisse radios suos, ne aut pendentem viderent Dominum, aut impij blasphemantes, sua luce fruerentur.

Augustyn Święty powiada iż to Bog uczynił na pokazanie y oświadczenie wielkiej ślepoty Żydowskiej / że słoneca sprawiedliwości Chrystusa Pana Synem Bożym go byż nie poznali, przeciwko którym / y innym bluźniercom / to jest / Poganom / Arianom / taka inwektywa czyni. Quæ cæcitas inquit infusa est in Cordibus vestris, ut nec illa vos tanta terreret medio die solis obscuritas, & inter eius radios claros amputata lux, nox recondita in diem, imo nox usurpavit diem, nec cursum ordinis servavit: & obtenebratur Cælum, luget terra, vellum templi consciditur, petra finduntur, inferna referantur, omnis pænæ creatura expauescit, mortem Christi. Nec tamen in his tantis aperti sunt oculi vestri.

Insi zaś do tego przydała / iż Bog przez to zaciemienie słoneca / chciał oświadczyć wielki gniew swój przeciwko Narodowi Żydowskiemu / y innym którzy byli przyczyną śmierci jego.

Drudzzy

Drudzzy zaś dała te przyczyny / iż gdy Chrystus Pan wisiał na Krzyżu / y z niego się Żydzi wragali nasmięwać / y wołać na niego / ięśliż jest Synem Bożym staj z Krzyża a wierzemy tobie / y na ten czas zaciemilo się słonce / ziemia się trzęsła; y inże potym Cuda się działy / aby go z tych przynamniey Cudow poznali / iż on jest prawdziwym Synem Bożym.

Cyprian święty Lib. 52. Test. 23. przywodziac ono iasne Proroctwo Hieremiassá Prorożá. Cap. 15. Defecit anima eius, occidit ei sol, cum adhuc esset dies, confusa est, & erubuit. Mowi iż Bog często proć na okazanie gniewu swego przeciwko złym / niedopuszczal aby słonce onym świeciło / iako Pharaonowi w Egipcie / y kiedy miał zatopić świat / y innych czasow; iako to y sami czasem tego doznawamy / kiedy Pan Bog nie daie nam pogody dla grzechow naszych / y z tad poznawamy gniew jego.

Przywodzi sie ięszcze Proroctwo tego zaciemienia. Amos 8. Ktoż re ten Proroż opowiedział. iż słonce zapasć abo odysć miało w samo południe. Occidet sol in Meridie, iako by chciał rzec iż takie będą ciemności w południe / iakoby na ten czas iuz słoneca nie było / in hoc nostro Hemisphærio ale do podziemnych krajow zapadło / Ktoż re Proroctwo spełniło się pod czas Męki Chrystusa Pana na Krzyżu wiśaczym. O tych ciemnościach trzyma Orygenes Tract. 25. in Matth. iż tylko w Żydostwie panowały: ale dosyc wyraźnie o tym mowi Lukasz święty iż powszystkim świecie były te ciemności. Tenebræ factæ sunt in vniuersam terram: Luca 23. lubo iako wiele o tym trzymają / iż Panna Przenaswieszá / Jan święty / Mária Mągdalesná / y insi / Chrystusa Pana milulacy / tych ciemności nie cierpieli. Iako y w Egipcie gdy Pan Bog Pharaoná y wszystkie Krolestwo jego między innymi plagami / ciemnościami wielkimi karał / Żydy takich ciemności nie cierpieli / ale im światłość niebieska świeciła / Ktora ciemność tak była wielka między Egipczyany / że człowiek człowieka niewidział; ani sie żaden ruszył z miejsca swego: Synom zaś Izraelskim / kiedy sie kolwiek znajdowali / wśedzie im światłość niebieska świeciła. Factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Egipci, tribus diebus nemo vidit fratrem suum, nec mouit se de

G 3

loco

loco suo in quo erat. Ubicunq; autem habitabant Filii Israel lux erat. Exodi 10.

R O Z D Z I A Ł X X I I

O inszych Cudach ktore się działy zaraz po śmierci Chrystusa Pana.

W Jemy to z Ewangelistow świętych iako gdy Chrystus Pan oddał w ręce Bogu Oycu Ducha swego na Arzyzu / zaraz zasłona w Kościele Salomonowym / ktora się swiatnicą przybytku Pańskiego zakrywała / rozdarła się na poly od wierzchu / aż na dol do końca / przytym trzesienie wielkie ziemię po wszytkim świecie powstało / za którym opozi / kamienie y gory się padały / y wiele miast się po obalało.

Oforius Lib. 7. Cap. 4. o tym tak wspomina / maximo terræ motu per orbem facta saxa in montibus scissa sunt, maximamq; vrbium plurimæ partes plus solita concussione scissa sunt. Plinius powiada / iż na ten czas za Tyberysa Czesarza dwanaście się miast w Azey obalilo / na których poratowanie tenże Czesarz Trybut postanowił abo podatki. Lib. 2. Cap. 84. w Cracycy iedenaste się miast zapadło; w Bithyniëy także niemalo się ich zapadało. w Nicenie mieście barzo wiele się domow murowanych po obalało. o czym Phlegon. apud Euseb: in Anno 33.

Za tym trzesieniem ziemię groby się po otwieraly / y wiele świętych umarłych z grobow żywych powstawalo / ktorzy się wielom ludziom w Jeruzalem pokazawali.

Co by się znaczyło przez to rozdarcie zasłony w Kościele. Hieronim święty powiada in Matth. 27. Iż wszytkie Sakramenta zakonu Bożego ktore były przedtym zakryciu / iawnie się pokazały / y przentesły się do Narodow. Vellum, inquit, templi scissum est, & omnia legis Sacramenta quæ prius tegebantur prodita sunt, atq; ad gentium populum transferunt.

Święty Ephrem wspomina / iż kiedy się stało to rozdarcie zasłony

ślony w Kościele / tedy na ten czas widziana była nietaka golebica wylatująca z Kościoła onego / ktora znaczyła Ducha świętego / ktora z niego wstepowała za takim wielkim grzechem Żydow. Spiritus ipse sanctus, inquit, sanctus Ephrem conspiciens dilectum Filium Patris in ligno crucis pendentem, rupto mundissimo illo templi velo, quod a sursum erat usq; deorsum, in specie columbæ continuo de templo exiuit. Tertulian święty przez te golebice rozumie bydż Anioła / ktory za takim grzechem Żydow w postaci golebice wyleciał z onego Kościoła / tym pokazując / iż już opuśczał Corke Syonską ktorey był srożem Lib. 4. Contr. Marcionem. Niektorzy dorozumiewaia się / iż to tenże Anioł Pański rozdarł te zasłony / ktory y Kościol ten opuścił.

Mieli ten zwyczaj Żydowie / iż czasu żalu abo smutku iakiego / drapali bity na sobie: tak też Kościol ten Boży iakoby niemogac znieść takiej zelżywości Pana swego na Arzyzu y zaluiac śmierci tego / podobnym sposobem drapał odzienie swoje. Sedul. Lib. 4.

Znaczyło leższe to rozdarcie zasłony / rozzerwanie Żydow między sobą / y rozprossenie ich po świecie. Mald. 5. in Matth.

Nie opuszczam tu krótka namienić oney dziwney Historiëy ktora Eusebius referuie z Plutarcha / iako predko po śmierci Chrystusa Pana na Czarci z iedney Insuly Morstkiey nazwanej Paxis, dawali o śmierci tego znać drugim czartom / ktorzy się na iednym Bagnisku przy Morzu znaydowali / a to przez iednego zeglarsza z Egiptu / ktorego zwano Thramnus to mu rozkazuiac / aby kiedy przyplynie blisko tamtego miejsca / żeby ku niemu wielkim głosem zawołał temi słowy. Magnus Pan mortuus est, wielki Pan umarł. Co gdy ten zeglarsz musiał uczynić / zaraz tam stało się wielkie narzekanie y wzdychania strasliwe / iakoby gminu nieprzeliczonego ludu. Oczym gdy wysłyszał Tyberius Cezarz / y pewney się Rzeczy od tego zeglarsza dowiedział. Pytał się pilno Philozophow w Rzymie / ktoby to był taki na świecie / ktorego tym imieniem Pan zwano: ale iż nie mogli się nic pewnego od nich dowiedzieć: zaczął przez tego Pana nie co innego miało się rozumieć / tylko sam Jezus Chrystus / Pan nad Pány / ktory był na Arzyzu nie dawno umarł. Baronius Thoma 1, Anno 34. Eusebius Lib. 5. de præ-

par. Euang. Cap. 9. Kiedy ten Pan żył i jeszcze na świecie / wypędzał czarty z opętanych / nierzekali wołając na niego / Jezu Synu Boży czemu przyszedłeś przed czasem dreczyć nas Matth. 8. A gdy już Chrystus Pan umarł na Krzyżu / daleko bardzley musieli nierzekać / Kiedy Księżca ich piekielnego zwiózł / y wrzucił do odchlani piekielney na Meki wiekuiście.

R O Z D Z I A L X X I I I.

O zacnym pogrzebie abo pochowaniu Ciąła Chrystusa
Pana w Grobie.

Wielki Cud w tym wpatruia Doktorowie Swięci / iż przeciwko intenciei Żydowskiej / Chrystus Pan ktorego oni na tak sromotna śmierć wydali / miał wielce zacny pogrzeb / według Proroctwa Izaiáša Proroka Cap. 11. Et erit sepulchrum eius gloriosum. Thomas święty Doktor Anyelski o tym pogrzebie Panskim dyskuruia iac 3. p. q. 15. a. 2. wielkley to Boskiej przypisuie providenciei / że sie to przeciwko woley Żydowskiej stało / iż zacnie Chrystus Pan jest pochowany. In sepultura Christi honorifica, inquit, consideretur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium, etiam mortuus honorifice sepelitur, Ad primum Argumentum.

Było to wzaższaniu v Żydow / aby potępionych na śmierć nie grzebiono tam / kedy poczciwych chowano / ale osobno / daleko od miejsca pospolitego. Sozomenus.

Nim sie pokaze zacność pogrzebu Chrystusa Pana / wprzód przypominam iako stárzy Poganie z ciałem umarłego sobie postępowali / y iako wczciwość onemu wyrzadzali / niewspominając grubych Marabow / iako Massagetow / Derbices / Sirkanow / Tabarenow / Saktrionow / Tatarow / o ktorych Hieronim święty z ośázley de Resurrect: Mortuorum contra Iovinianum wspomina Cap. 36. iakie ci zwykli byli // y podobno sie jeszcze między nimi ten sposob znayduie / odprawować pogrzeby ciałom zmarłych ludzi / ktorych tu beśiyalne y bezrozumne postęptki / przy zacnym pogrzebie Chrystusa Pana / raczey przez pomnieć sie máia.

Herodo-

Herodotus Lib. 2. piše iż v Egipcyan troiáti był zwyczaj pogrzeby sprawować umarłym / według kondyciei y stanu každego / to jest / bogaty / mierny / vbogi / niewspominając bántietow y zabobanow ich przy ciele y pogrzebie umarłego. Bogaty pogrzeb był tego ciałá / ktore olejkami drogimi / y masćiami woniacemi namázywáno / abo nácieráno / a to zwykło sie było czynic przez siedmdziesiat dni / aby ciałá tych / zachowane były od skázytelności.

Mierny pogrzeb bywał kiedy ciałó umarłego nácieráno tylko sásetra / y masćia Cedrowa / a to dla tego áżeby ciałó samo spruchniało / a skóra przy kóściách zostawała / Sásetra abowiem samo tylko ciałó trawi / a skóra z kóściami zostawule. Plinius Lib. 16. Cap. 11. & Lib. 24.

Vbogi pogrzeb ten był / kiedy ciałá umarłych obmywano tylko / a solono / także przez 70. dni / dluzey sie nie godziło onych solić: Herodot.

Żydzi od Egipcyanow tenże zwyczaj wziali / iż z umarłymi swemi także też sobie postępowali / lubo nie tak dlugo / ale tylko przez 40. dni ciałá ich / masćiami woniacemi nácieráli / abo mniey według kondyciei ktorego.

Joseph Pátryárcha Dycá swego Jákoba olejkami y masćiami drogimi y wielce woniacemi przez 40. dni namázywać rozkázal / a siedmdziesiat dni wšytek Egipt śmierć iego oplakival iako o tym czytamy Genes. 50. Præcepit Ioseph seruis suis Medicis, vt aromatibus condirent Patrem, quibus iussa expleantibus transferunt 40 dies: iste quippe mos erat cadeuerum conditorum. Fleuitq; eum Egiptus septuaginta diebus.

O tym iednak žádnego práwa v Żydow nie było / aby z každym umarłym tak mieli sobie postępować / ale iako sie komu widziało z przyaciélem swym zmarłym iako naprzyystoyniey / gdyz też taka wielka práca przez tak dlugi czas podymować okolo ciałá zmarłego zá rzecz mniey potrzebna bydsz wpatrowali / y owšem raczey zyczyli / aby ciałó skázytelne / przedzey sie w proch obrociło / a kóści same w całe zostawały / iako mamy iásny przykład w Ewángeliei swietey / o Lázarzu: ktorego przedto do grobu wlozono / y czwartego dnia już dobrze poczał cuchnąć / iako mowiá Marthá / do Pana kiedy przyszedł aby go ożywił. Domine iam fetet quatrduanus est enim Ioann. 11. nie czeka

z nim podobno y drugiego dnia / abowiem Chrystus Pan czwartego dnia po śmierci tego już go był w grobie zastał.

Tego iednak zwyczajnie nie zaniedbywali / ze kiedy ciało do grobu gotowali / tedy dla wieczności tego Odebrali go y maciami woniejącymi natierali / y siolmi rozmaitemi obkładali / z ktoremi go w przesćcieradle wwinawszy do grobu kładli / y ten był y Żydow zwyczaj chować ciała umarłych / iako Jan święty o tym świadczy / Cap. 19.

Co sie tknie Pogrzebu Ciała Przenasświetłego Chrystusa Pána / ten był wielce znaczny / iako mamy o tym w Ewangeliy S. a to zwielu przyczyn : Naprzód iż od zacnych Person był pochowany / od Nikodemá Zsiożeciá Żydowskiego / y Jozephá z Arymatiey czlowieka możnego / stanu Szlachęckiego ktory był Dekuryonem / to jest / Senatorem Miasta Jeruzalem / według tłumaczenia Greckiego / iako to Ioannes Paulus Nazarius Men. 3. p. D. Th. q. 51. a. 2. circa Exposit. Textus advertuit / tedy o tych dwóch tak wspomina. Euangelistæ narant duos eximia Nobilitatis, potentia, ac pietatis Iudæorum Principes, curam sepeliendi Dominici Corporis assumpsisse, scilicet, Iosephum ab Arimathia nobilem Decurionem, id est, Consiliarium ac Senatorem ciuitatis Hierusalem, vt Græca lectio significat, & Nicodemum Iudæorum Principem : Qui ambo discipuli erant Iezu, quamuis occulti propter metum Iudæorum, vt patet Ioan. 3. & 19.

Ten tedy Jozeph bedac tak zacnie Drobnyznápomnienia Pána ny Przenasświetłego / iako piše Baronius : v Metáphrastá sub Anno Christi 34. śmieie sedl do Pilatá / y onego prosił aby mu pozwolił Ciało Pánstie Przenasświetłe pogrześć. Niegodziło sie abowiem ukrzyżowanych zdeymować / ani grześć przez dozwoleńia urzędu / według Vlpianum de cadaueribus punitorum. L. Corpora. eorum, inquit; in quos animaduertitur, Corpora non aliter sepelire licere, quam si fuerit petitum & permissum.

Az tey miary wielka wieczność Ciału Przenasświetłemu pokazali / ten Nikodem Zsioże Żydowski z Jozephem z Arymatiey / iż nie przez slugi swe / abo innych ludzi podley kondycyey / ale sami / niebrzydzac sie Arzyżem / po drabinach zdieli Ciało Przenasświetłe z Arzyżá /

trzy

trzy drabiny przystawioşy. a Panna Przenasświetła Mátká tego / brała go wpoly / iako to oznaymila Brygicie świętey temi słowy. Tertio cogita quomodo deponeretur de Cruce. Isti duo Nicodemus & Ioseph, qui deponerent eum de Cruce, tres applicabant scilas; vna protendebatur ad pedes: secunda subtus ascillas, & ad brachia; tertia ad medietatem Corporis. Primus ascendit & tenuit eum per medium, secundus ascendens per aliam scilam, excussit primo vnum clauum de vno brachio. Deinde applicata scila excussit clauum alterius manus. Qui quidem clauum longè ultra stiptem protendebantur. Descendente igitur illo, qui sustentabat onus corporis, paulatim & modicè prout poterat ille alius ascendit scilam, quæ tenebatur ad pedes, & excussit clauos de pedibus. Cumq; appropinquaret ad terram, vnus eorum tenuit Corpus per Caput, alius per pedes, ego verò quæ Mater eram, tenui per medium, & sic nos tres portauimus eum ad quandam Petram &c. Lib. 2. Reuelat. Cap. 21.

Gdy tedy zdeymowano Ciało Pánstie / była tam wielka gromáda ludzi / ktorzy niezeswolili ná śmierć tego / osobliwie białych glow ktore go prowadzily z pláczem ná Gore Kálwáryey / ktore z Galilei ná słuchanie słowa tego byly przyşly / o ktorých Lukáš święty wspomina Cap. 23. sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum quæ plangebant & lamentabantur eum. Była tam Márya Mágdalena o ktorey wspomina Panna Przenasświetła w teyże swoiey Reuelácie / y o innych białych glowach ktore byly przy pogrzebie tego. Był tam Jan święty y Łázarż ze wszystkieimi krewnymi swoimi / y Panny Przenasświetłego / iako tenże Lukáš święty Cap. 23. powiáda. Stabant autem omnes noti eius à longè, & mulieres quæ secutæ erant eum à Galilæa hæc videntes.

Była tam opoc tego y gwardya nie máła Nikodemá y Jozephá z Arymatyi / bedac abowiem oni tak zacnymi w Żydostwie / ieden Zsiożeciem Żydowskim / a drugi Senatorem Jerozolimskim / pewnie każdy z nich miał przy sobie gwardya niemála / żeby swadż złość Żydowska niechciała im iakiey przesćtody czynić abo zelżywości ciału Przenasświetłemu.

Alle osobliwie ten Akt solemny zdołali Aniołowie świadczyć którzy było bardzo wiele widomie się pokazywać/oddając posługę Stworzycielowi swojemu; iako Panna Przenajświętsza przy tej swojej Reuelacji Brygicie świętej wzwyż miarowaną o tym oznajmiła. Nec non, inquit, & Angeli Sancti multi, quasi a thomi solis affuerunt, obsequium exhibentes Creatori suo.

Najostatkiem iestże y z tej strony był zacny pogrzeb Ciała Pańskiego/ iż wielce drogimi olejkami y Maszczami woniactwami ono namazowano/ iako Panna nazacnieyszego. Ten abowiem Książe Zydowski Nikodem przyniósł maszcę z Mirrhy y Aloe uczynioney / ktora zachowuje od szkodliwosci ciała umarłego/ iakoby to fontow/ y ta/ y infemii olejkami woniactwami Ciała Pańskiego namazawszy/ y w Przeszcieradło nowe ktore Jozeph kupił: z infemii siolmi woniactwami wwinawszy/ iako był zwyczaj/ w Zydow chować umarłych/ ten Jozeph w groble swym nowym/ ktory był w opoce wyćiosal/ one pochował/ w ktorym iestże niest nie był pochowany z umarłych.

Jest tradycja iż na kamieniu iednym Ciała Chrystusa Panna temi maszczami nacierano/ ktory kamień był potym z wielką czciwością do Epezu przeniesiony/ a potym zamtad do Konstantynopola do Cesarza Emanuela y w Kościele na Zamku położony. Niceta Lib. 7.

ROZDZIAŁ XXIV.

O boleściach wielkich Chrystusa Panną ktore na Krzyżu cierpiał.

Iako ciężkie boleści Chrystus Pan cierpiał na Krzyżu pokazuje się z onych słow Jeremiaśa Proroča w Trenach jego Cap. 2. ktory w Personie Chrystusa Panną daje każdemu do wważenia boleści swoich. O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus: o wy wszyscy ktorzy przechodzicie przez drogę/ wważajcie y wpatrujcie/ iestliż iest boleść/ nad boleść moją.

Panna Przenajświętsza podawając do wważenia Brygicie świętej Męka Syna swego/ oznajmuie ley to/ iż męka jego przewyższyla w gorzkości

gorzkości Męka Wszystkich Świętych. Considera inquit, sponsa noua Passionem Filii mei, cuius Passio Omnium Sanctorum Passionem in amaritudine superauit Lib. 1. Reuelat. Cap. 10.

X lubo niektórzy święci widzieli się wielką mekę cierpieć: iakich prywatnych przyczyn: niż Chrystus Pan: iednak Thomas S. Doktor Anyelski deklaruie to 3. p. q. 46. a 6. iako żaden z Świętych niecierpiał takich boleści iako Chrystus Pan/ wpatrując boleści jego tak cielesne powierzchwne/ iako y wnetrzne/ ktore oraz cierpiał. Boleść powierzchwna cielesna niemogła byc cięższą/ iako tych ktorych na Krzyżu przybilano/ abowiem w rękach y nogach ktore gwoździami przybilano na miejscach żeliznych in locis maximè neruosis naywieksza boleść byc musi/ co nietylko z Philosophiey wiemy/ ale też per experientiam doświadczamy tego.

Alże Chrystus Pan miał ciało subtelniejszye nad wszystkich/ iż było od Ducha S. uformowane/ zacych było sposobniejszye do boleści/ iako to też to sama Panna Przenajświętsza Brygicie S. do wważania podawała Lib. 1. Reuelationum vt supra.

Druga przyczyna/ iż w Męczennikach Świętych z wielu przyczyn wsmierzały się boleści/ częścią/ iż to mieli z łaski Bożej/ że y drudzy prawie ich nie cierpieli/ lubo nayokrutniejszye im zadawano. Bywalo to że w ogniu po węglach zarzuty iako po rozkach woniactwych chodzili/ iako się S. Tybercyuszowi widziało. Częścią iż z miłości wielkiej przeciwko Zbawicielowi swemu/ y względem chwały wieczney/ z wielką ochotą one podejmowali/ ktora ich chęć wielką/ cierpieć z miłości dla Zbawiciela swego/ y względem tak wielkiej zapłaty/ boleści ich w Mękach wsmierzała: iako Pawłowi S. wszystkie trybulacye ktore dla Chrystusa Panną podejmował widziały się mu byc deliciami/ kiedy był wśadzony do więzienia/ tak się weselił iakoby wrostkośnym Kaju odpoczywał. iako Chryzostom święty onim powiada: Liuribus quos ei verbera saepius inferebant, quasi quibusdam gloriabatur Coronis; tribulationibus vt deliciis utebatur, squalore Carceris vt paradisi amœnitate gaudebat. Homil. 8. de laudibus Pauli.

To zaś w Chrystusie Pannie nieznanym było sie/ aby miał sobie wfolgować w boleściach/ one iakimkolwiek sposobem wsmierzał/ ale

dopuszczal Ciału swemu / y wſytkim siłom swolm / aby boleści przez czas
dnego uſolgowania / ſobie cierpiały: iako mowi Doktor Anyełski Choz
maſ Świety z Damafcenem S. In aliis patientibus mitigatur
dolor exterior & trifitia; dolor autem interior aliqua confide-
ratione rationis, quod in Christo non fuit, quia unicuique virium
permisit agere quod est sibi proprium. D. Th. 3. p. q. 46. a. 6.
Sanctus Damascenus Lib. 3. Cap. 15.

Trzecia przyczyna dla czego Chrystus Pan wielſze boleści ciers-
piał nad wſytkich ŚŚ. Maczenikow / iz on Meke y boleści wſy-
tkie dobrowolnie przylal / aby doſyć uczynił za grzechy wſytkiego ſwiąc-
tá / y dla tego tań wielkie boleści cierpiał / ktoreby ſie ſtoſować mogły
z pożytkami tań wielkimi / ktore z meki iego pochodzić miały na zbá-
wienie Narodu ludzkiego / według Izaiáſa Proroá / o ktorym powie-
dſiał Cap. 53. verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros
ipse portavit. iaka boleść w taſych znaydować ſie może / aby miał kto
takie boleści cierpieć / ktoreby ſużyć mogły na doſyć uczynienie za grze-
chy wſytkiego Narodu ludzkiego. S. Thomas vt supra daie te przy-
czyne. Quia passio, inquit, & dolor à Christo fuerant assumpta
voluntariè, propter finem liberationis hominum à peccato, &
ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ effet proportio-
nata magnitudini fructus, qui inde sequebatur.

Wzglemem zaś boleści iego duſnych / abo ſerdecznych. Te były tań
wielkie / iz żaden na ſwiecie nie mógł cierpieć wielſzych: ktora ta iego
boleść naprzód stań pochodziła / iz Bog Ociec grzechem pierwszych ro-
dźicow naſych / był nieſtonczonie wrażony / dla ktorego grzechu / śmierć
na Krzyżu podiał Chrystus Pan: abo wiem żaden człowiek na ſwiecie /
za taki grzech / nie mógł doſyć uczynić.

Druga boleść iego wielka pochodziła z upadku Narodu Żydowskie-
go / y drugich inſych ktorzy ſie z meki iego gorſyli / ofobliwie z upadku /
Wczniow ſwoich; w tym ktora boleść gdy ſie zlaczyła z boleściami cie-
lesnymi / ktore oraz cierpiał; patrząc też y na boleści Mái ſwoiey / kto-
re cierpiała stań ſromotny Meke iego / wiedząc iz go z Duchá s. po-
czela / á nie dla iakiego grzechu ſwego ktorego nie miał / to cierpiał.
Jawnie ſie pokázuie / iz boleść Chrystusa Pána była tań wielka / iakiey
żaden na ſwiecie nie cierpiał / ani mógł cierpieć. Ori-

Origenes in Matth. Tract. 35. uważając ſobie śmierć Chrystusa
ſa Pána / iz tań pretko umarł / gdyz tylko trzy godziny był na Krzyżu /
dſiwuie ſie temu bardzo / y przypisuje to Cudowi / upatrując to / iako cę
ktorych na Krzyżu wieſano / zwykli byli żyć w tych Mekach przez dwa
dni y dluzey. y Lotrowie ktorych oraz z Chrystusem Panem wkrzyżo-
wano żyli by byli dluzey / gdyby im było goleni nie polamano. Mira-
culum, inquit, erat quoniam post tres horas receptus est, qui
forte biduum victurus erat in Cruce, secundum consuetudinem
eorum qui suspenduntur. Ale raczy by ten Author miał Cudowi
to przypisać / iz Chrystus Pan tań dlugo był żyw na Krzyżu / gdyby
wſytkie / y tań wielkie iego boleści upatrował / ktore z frogiego biczos-
wania / y głowy iego Przenaſwietſzey Korona Cierniowa zranionej
pochodziły. A ſe ieſzcze tań dlugo był żyw / Panna Przenaſwietſza
przypisuje to iego naturze barzo dobrej / ze ſerce iego wytrzymało tań
dlugo / tań wielkie boleści / z ktorego Ciała okrutnie zranionego le-
dwoie niewſytká krew wypłynęła była: iz y wnetrzności iego do koſci
pleczow tań przyległy były / iakoby żadnego humoru abo wilgotności
w ſobie nie miały.

Godna rzecz abym te Rewelacja od Panny Przenaſwietſzey Bry-
gicie ſwietej tu właſnymi iey ſlowy miánował / pro maiori illius
authoritate, prout est in Lib. 1. Reuel. Cap. 10. W ktorym Roz-
dziale Panna Przenaſwietſza naprzód oznáymioſzy ſposob wcielania
iego / w żywocie ſwoim. Potym oney oznáymuie wielka Meke iego.
Przytym też y ſwoie boleści przypomina / ktore cierpiała patrząc na tań
okrutna iego meke. Co tedy do meki iego Przenaſwietſzey nalezy / y
ſwoich boleści / tań iey była o tym rozmowa z Brygitta ſwieta.

Instante tempore Passionis Filii mei, rapuerunt eum inimi-
ci eius, percutientes eum in maxilla, & collo, & conſpuentes
illuſerunt ei. Deinde ductus ad Columnam personaliter ſe vesti-
bus exiit, Personaliter ad columnam, manus applicuit, quas
inimici ſine misericordia ligauerunt. Alligatus autem nihil
omnino operimenti habebat, ſed ſicut natus est, ſic ſtabat, &
patiebatur erubescenciam nuditatis ſuæ. Conſurrexerunt au-
tem inimici eius, qui fugientibus amicis ſuis, vndiq; ſtabant,
& flagel-

& flagellabant corpus eius ab omni macula & peccato mundum. Ad primum igitur ictum, ego quæ astabam propinquius, cecidi quasi mortua, & resumpto spiritu, vidi corpus eius verberatum & flagellatum vsq; ad costas, ita vt costæ eius viderentur: & quod amarior erat, cum retraherentur flagella, carnes ipsis flagellis sulcabantur. Cumq; Filius meus totus sanguinolentus, totus sic laceratus stabat, vt in eo non inueniretur sanitas, nec quid flagellaretur; tunc vnus concitato in se spiritu quæsiuit. Nunquid interficietis sic iniudicatum? & statim secutit vincula eius. Inde Filius meus induit se vestibus suis, tunc locum vbi stabant Filii mei pedes, totum repletum vidi sanguine, & ex vestigiis Filii mei cognoscebam incessum eius: quo enim procedebat, apparebat terra infusa sanguine, nec ipsi paciebantur vt se indueret, sed cumpulerunt eum & traxerunt vt acceleraret. Cum autem duceretur quasi latro, ipse filius meus exterfit sanguinem ab oculis suis. Cumq; iudicatus esset imposuerunt sibi Crucem portandam. Quam cum ad modicum portasset, veniens vnus assumpsit eam sibi portandam. Interim eunte Filio meo ad locum passionis, alii percusserunt eum in collo, alii in faciem ceciderunt. Et tam fortiter, & valenter percussus est, vt licet ego non viderem percutientem, audiui tamen clarè sonitum percussionis. Cumq; venissem cum eo ad locum passionis, omnia instrumenta vidi ibi præparata ad mortem suam, mox exiit se personaliter vestibus suis. (vel prout Lib. 4. Cap. 70. habetur: mox iussus vestes ponit) ministris inter se dicentibus. Hæc vestimenta nostra sunt, nec ea rehabet, quia damnatus est ad mortem. Stante autem Filio meo sicut natus erat nudo corpore, vnus tunc accurrens apportauit sibi velamen, quo ipse exultans intimè, velabat verenda sua: postea rapuerunt eum sæui tortores, & extenderunt in Cruce. Primo dexteram manum eius affigentes stipiti qui pro clavis perforatus erat, & manum ipsam ex ea parte perforabant, qua os solidius erat. Inde trahentes cum fune aliam manum eius ad stipitem, eam simili modo affixerunt. Deinde dextrum pedem crucifix e

crucifixerunt, & super hunc finitrum duobus elauis, ita vt omnes nerui & venæ extenderentur, & rumperentur. Quo facto aptauerunt coronam de spinis capiti eius, quæ tam vehementer reuerendum caput Filii mei pupuit vt ex sanguine fluente replerentur oculi eius, & obstruerentur aures, & barba tota decurrente sanguine deturparetur. Cumq; sic sanguinolentus & perforatus staret, condolens mihi astanti, & gementi, respexit sanguinolentis oculis ad Ioannem sororium meum, & me commendabat ei. In tempore illo, audiui alios dicentes, quod Filius meus latro erat, aliosq; quod mendax, alios quod nullus digniore esset morte quam filius meus, ex quorum auditu dolor meus renouabatur, & sicut dictum est, cum primus clavis infingeretur ei, ego ad primum ictum conturbata cecidi quasi mortua, oculis obscuratis, manibus tremantibus, pedibus nutantibus, & non respexi præ amaritudine antequam ex toto affixus erat, surgens verò vidi Filium meum miserabiliter pendentem, & ego Mater eius matissima vndiq; consternata præ dolore vix stare potui: Filius autem meus videns me & amicos suos in consolabiliter flentes, flebili voce & alta clamabat ad Patrem suum dicens: Pater quare me dereliquisti? quasi diceret, Nullus est qui misereatur mei nisi tu Pater: Tunc oculi eius apparuerunt semi mortui, maxillæ eius submersæ, & vultus lugubris, os eius apertum, & lingua sanguinolenta, venter dorso inhærens consumpto humore quasi non haberet viscera. Omne corpus pallidum & liuidum ex fluxu & egressione sanguinis. Manus & pedes eius rigidissimè extenti erant, & iuxta formam Crucis, Cruci attracti & conformati. Barba & crines ex toto respersi sanguine. Itaq; cum Filius meus sic laceratus & liuidus staret, solum cor recens erat, quia optimæ & fortissimæ naturæ erat. De mea enim carne corpus mundissimum & optimè complexionatum sumpsit. Cutis eius sic tenera & gracilis erat, quod nunquam leniter ita flagellabatur, quin statim exiret sanguis. Ipse quoq; sanguis eius tam recens erat, vt in cute munda videri posset. Et quia optimæ naturæ erat, vita cum morte in corpore

cuius perforato certabat; Nam quandoq; dolor de membris & nervis corporis perforatis ad cor ascendebat, quod recentissimum erat & incorruptum, & incredibili dolore & passione vexabat ipsum. Et quandoq; dolor à corde in membra lacerata descendebat, & sic mortem prolongabat cum amaritudine. Cumq; Filius meus his doloribus circumseptus respexit ad amicos suos flentes, qui maluissent illam pœnam in se cum auxilio eius pertulisse, vel in æternum in inferno ardere, quàm sic videre cruciari. Dolor ille ex amicorum dolore, omnem amaritudinem & tribulationem, quam vel in corpore, vel in corde sustinuit, excedebat: quia tenerè diligebat eos. Tunc præ nimia corporis angustia ex parte humanitatis, clamabat ad Patrem. O Pater in manus tuas commendo Spiritum meum. Hanc igitur vocem cum audissem ego eius moestissima Mater, contremuerunt omnia ossa mea cum amaro dolore cordis mei. Et quoties postea hanc vocem cogitabam, quasi in aure mea, præsens & recens erat. Appropinquante autem morte, cum cor præ violentia dolorum rumperetur, tunc omnia contremuerunt membra, & caput eius quasi modicum se erigens inclinabatur. Os eius apertum videbatur, & lingua tota sanguinolenta. Manus eius retraxerunt se modicum de loco perforationis, & pondus corporis pedes amplius sustentabant. Digitti & brachia quodammodo extendebant se, & dorsum fortiter stringebatur ad stipitem. Tunc quidam ad me dixerunt. Mortuus est, sed resurget. Omnibus itaq; dicentibus, vnus adueniens infixit lanceam in latus eius tam validè, vt penè per aliud latus eius transfret, & cum extraheretur hasta, apparuit cuspis rubea sanguine, Tunc mihi videbatur, quòd quasi cor meum perforaretur cum vidissem cor Filii mei charissimi perforatum. Deinde depositus est de Cruce, quem ego recepi in genu meum quasi leprosum, & cotumliuidum. Nam oculi eius erant mortui & sanguine pleni: os frigidum quasi nix. Barba quasi vestis, Facies contracta. Manus quoq; sic deriguerant, quod non posset deponi nisi circa umbilicum, sicut stetit in cruce; sic habui eum in genu, quasi homi-

si hominem contractum in omnibus membris: Postea posuerunt eum in linteo mundo. Et ego cum linteo meo extersi vulnera & membra eius. Et clausi oculos & os eius, quæ in morte fuerunt aperta. Deinde posuerunt eum in sepulchro. ô quàm tunc libenter posita fuisset viua cum Filio meo si fuisset voluntas eius. His completis venit ille bonus Ioannes, & duxit me in domum. Ecce Filia mea talia sustinuit Filius meus pro te. Hæc in Lib. 1. Reuelat. Cap. vt supra.

R O Z D Z I A L XXV.

Zydowie instyguiac na Zbawiciela Pana naszego przed Piłatem aby go na śmierć Krzyżowa tak okrutna y sromotna potępit, wielce się okrutnymi bydź pokazali.

Sznecé Philosoph chce opisac co to jest okrucienstwo / mowi / iż nie tylko sie w tym pokazuje kiedy kto krew niewinna rozlewa / ale tej kiedy nad słusność kto kogo karze / abo karac vsiluje. Crudelitas, inquit, nihil aliud est, quàm atrocitas animi in pœnis exigendis. y daley mowi crudeles vocabo, qui puniendi causam habent, in odum non habent. Okrutnych mowi nazywamy tych ktorzy maia lo przyczynę do karania ale sposobu abo miary w karaniu nie maia: iadko o Galbie Cezarzu pisze Suetonius Tranquillus in vita ipsius. Iż gdy mu byl ieden sluga iego niewolnik ukradł od lozka srebrna Tablicę / tak go karal oto pod czas bankietu ktory sprawował w Rzymie dla Senatorow y Dworzan swoich / kazal mu obiedwie rece vciac y one na szyley iego zawiesić / tak aby na pierśiach iego wisialy / y tak kazal go przyprowadzić przed swoich bankietników / y po swym palacu wodzić z napisem wykapku iego / ktory przed nim nosono: miał ten Tyran przyczynę do karania / ale sposobu y miary w karaniu nie zachował.

Zydowie zaś żadney przyczyny nie miałac / do karania śmiercia Krzyżowa Chrystusa Pana / o ktorym Izaiasz Prorok powiedział. Cap. 53. Qui peccatum non fecit nec in ore eius inuentus est dolus,

ktory grzechu nie uczynił ani zdrada znalazła się w ościech jego. gdy
lepiej niż tań okrutna y sromotna śmierć jego instygowali/ okrutne-
m wielce się bydy pokazali.

Uby tedy okrucieństwo swoje/ miało pełne serce iadu y nienawiści
przeciwko niemu/ nads nim wykonać mogli/ ote kryminaly osobliwie
instygowali przeciwko niemu przed Pilatem/ to jest/ o bluźnierstwo/ iż
się nazywa bydy Synem Bożym/ y o Tumulty ktore powiadali czyni
miedzy pospolstwem zwodzic lud po wszytkiej/ ziemi Żydowskiej/ y
Galilejskiej/ czyniac się Krolew Żydowskim/ y zakazuiac dawac Czyna-
su Cesarzowi: iako o tym mamy w Ewangelii Łukasza S. Cap. 23.
Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohiben-
tem tributa dare Caesari, & dicentem se Christum Regem esse,
commouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens
à Galilæa vsq; huc.

Co się tnie pierwszego Kryminalu/ iż się zwał Synem Bożym.
Jas nie maia tego v Izaiasz Proroka/ ktory o Mesiaszu tak powie-
dział Cap. 9. Będzie nazwany Przedzwanym/ Bogiem/ Książciem po-
koju/ Wycem przyszłego wieku. A do tego Cudami to potwierdzał
dość iasnymi/ iż on był prawdziwym Synem Bożym: abowiem takich
żaden człowiek na świecie nie mógł nigdy Cudow czynic/ gdyby nie był
prawdziwym Bogiem/ wedlug onego co Nikodem powiedział. Nemo
enim hæc signa facere potest nisi fuerit Deus, vel Deus cum eo.
Ale lubo ta potwarz miałaby miejsce v Pilata; iednak ieszcze y z tej
przyczyny tego zlosliwego Narodu/ pokazuić się serce wielce okrutne/
albowiem wprawie Moyzeszowy nie masz tego/ aby o taki występki po-
winni byli takich na Krzyżu wieszac/ ale ich Kamionowac rozkazano/
iako o tym czytamy Leuit. 24. Qui blasphemauerit nomen Domini mo-
riatur, lapidibus obruet illum omnis multitudo populi, siue ille
Ciuis, siue peregrinus fuerit. Z strony zaś drugiego Kryminalu iż
pobuntował lud po wszytkiej Żydowskiej ziemi y Galilei nauczałac y
zakazuiac dawac czynsow Cesarzowi/ a iż się czyni bydy Krolew Ży-
dowskim.

A w tym punkcie / okrutne serce ich bydy się pokazuić / iż o taki
występek aby tego karano/ nie należało Żydom/ a daleko instygo-
wać na

wać na śmierć: ale raczej do starosty ex officio, y on o tym miałby le-
piej był wiedzieć od Żołnierzow swoich y urzedników/ ktorzy pokoiu
przestrzegali wiego Panstwie/ a oni żadnych tumultow nie postrzegli
po nim. Rzeczys od Chrystusa Pana/ y od Apostolow jego odbierali/
iako Matth. S. Cap. 17. o tym daie świadectwo. Ani też prawo Moys-
zowe takich zloczyncow rozkazowało wieszac na Krzyżu / y owszem
wiele było za Moysesza Buntownikow / Rebellizantow / ktorzy się ie-
mu/ y Bogu samemu sprzeciwiali/ a przecie Moysesz żadnego o to nie
kazał Obrzyzowac.

A lubo Chrystus Pan był prawdziwie Krolew/ nie tylko Żydow-
skim/ ale też wszytkiego świata iako się pokazuje w Rozdziale 33. iednak
nigdy nie usurpował sobie tego Tytułu/ ani Krolowania takim spo-
sobem/ iako inisi Krolowie tego świata Kroluia. Co gdy go sam
Pilatus pytał/ iesliby on był Krolew Żydowskim/ odpowiedział. Krole-
stwo moje nie jest z tego świata/ iesliby z tego świata Krolestwo mo-
je było; wszdyby byli słuzebnicy moi. ktorzyby się za mnie zastawali/
aby nie był wydan Żydom. Ale teraz moje Krolestwo nie jest z tad.
Ioan. 18. A kiedy go ten Narod/ ktorzych kilka Cysiecy piacia chleba
nakarmil chciał/ Krolew uczynic; ofebl od nich na gore/ iako świada-
czy Jan swiety. Cap. 6.

A do tego sam Pilatus sadzac te sprawy/ znalazł go bydy niewinnym
we wszytkim tym/ a co na niego instygowali/ y wyprowadziwszy go
do nich od Sadu swego/ mowi: Przywiebliscie mi tego człowieka ias-
koby zwodzacego lud/ a to ia przed wami pytaiac go/ żadney przy-
czyny nie znayduie w tym człowieku / we wszytkim tym o co starzycie
na niego. Lucae 23. Poznal abowiem to po nich/ iż to z nienawiści
przeciwko niemu uczynili/ y dla tego starał się aby go wolnym uczynił.
Ale gdy tym barziej na Pilata nalegali grozac mu nie lasza Cesarza
gdyby go wypuścił. On chce pokazac y oswiadczyć iż nie chciał bydy
przyczyna krwie tego niewinney/ w oczach wszytkich umyl rece swoje
woda mowiac. Innocens ego sum a sanguine iusti huius vos vi-
deritis. Matth. 27. A lubo by kto dał wiare takiej potwarzy Ży-
dowskiej: przecie iednak iawnie się to pokazalo z Pisma swietego / iż
go przeciwko prawu Bożemu y Moyseszowemu na tak okrutna y srom-
otna

można śmierć potępili.

Chryzostom święty Cap. 2. Epist. ad Philipp. y w tym okrucieństwo y złość ich wielką przeciwko Chrystusowi Panu bydy wpatrując / gdy go wmyślnie dla tego Dłrzyżować dali / aby względem takiej jego śmierci sromotney / każdy się nim y po śmierci brzydził. Propterea Iudæi studio ista morte interrimere eum satagerunt, vt profusum quoq; efficerent; vt & si nemo propterea ab ipso abstineret quod occisus esset; abstineret tamen vel ideò quod hoc pacto occisus esset.

ROZDZIAŁ XXVI.

Narod Żydowski zawsze był chciwy na rozlewanie krwi niewinney.

W Piśmie świętym pokazuje się to iż ten Narod Żydowski iakooby z przyrodzenia był zawsze / y jest sercá okrutnego. Tosta tus Abulensis dowodzi tego super Matth. Cap. 23. Iż pochodzi z pokolenia Kaimá okrutnego / który nie winna Krew Abła Brata swego rozlał / lubo to względem tylko Matki / gdyż nie było innych bliźnych / na ten czas z których by się narodzić miał Seth / od którego Narod Żydowski pochodzi / tylko Corci Kaimowe.

Jakob Pátryarchá miał dwunastu Synów / a wszyscy pokazywali się bydy w okrucieństwie Kaimowi podobni / gdy Jozepha Brata młodszego który się między nimi w niewinności znajdował / onego z nienawiści / iż ich do Dycá oskarżył de crimine pessimo, zabić usiłowali gdyby go był jeden z nich / Ruben nie ochronił / że go / za namową jego / Krew Brata swego raś nie mazać / w daleką Krainę na zginięnie zaprzędali : Kora jedná złość swoje / iako Zistorya świadczy / aby przed Dycem swym okryć mogli / zdarży go z sukienki jego / y one porządkowały / y we krwi Kozłowej zmoczywszy / one tak przewrócone y porządkowane przynieśli do Dycá / udawając że od zwierza okrutnego jest porządkowany / Kora gdy Ociec obaczył z lamentem zawołał. Fera pessima denoravit filium meum Ioseph. Zwierz okrutny pożarł Syna mego Jozepha. Genesis 37.

A że

A że wshyteł Narod Żydowski od tych dwunastu Synów Jozepbowych dzielił się na dwanaście pokolenia / zaczym wszyscy Żydzi z pokolenia swego są iako wilcy drapieżni y okrutni. A ci którzy są z pokolenia Jozephá / stali się potym wyrodkami / Eedy in vnum facinus contra Dominum conspirarunt.

Święci Prorocy przyrównywają ten Narod złościwy do Wilków drapieżnych / do Lwów okrutnych / do bestey iadowitych / y sam Chrystus Pan nazývá ich węzami / y płodem Jaszczorczym / Serpentes, genimina Viperarum. Matth. 2. Luca 3.

Ezechiel Prorok o wszystkich Żydach mówi. Kieżeta Jeruzalem iako Wilcy chwytający obłow na rozlewanie krwi / y na trącenie dusz / a na szukanie żyłków iakomie. Prorocy zaś tego pobłazali im przez umiarkowania / wpatrując prozności / a Prorokując im kłamstwo. Ludzie ziemscy potwarzali potwarza y lupili gwałtownie niedostępnego y ubogiego trąpili / y przychodnią tłumili potwarza bez sadu. Ezechielis. 22.

Toz Sophoniaś Prorok o ich przelozonych mówi / tak o Prorokach iako y Kapłanach. Kieżeta ich / mówi / iako Lwi ryczący / Sędziowie ich Wilcy / w wieczor niezostawiali na poranek. Prorocy ich wściekli / Mężowie niewierni. Kapłani ich splugawili miejsce święte / niesprawiedliwie czynili przeciw Zakonowi. Cap. 3.

A iako byli okrutnemi w rozlewaniu krwi niewinney / w Psalmie 13. o tym mamy : Eedy Prorok Dawid święty mówi. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, predkie nogi ich do rozlewania krwi / tak / że y wsiatkóm swym niesolgowali / gdy Syny y Corci swe zabili / a Krew ich Czartowskiem Dáwanóm na ofiarę wylewali; iako świadczy tenże Prorok S. Psal. 105. Immolauerunt Filios suos, & filias suas Daemoniis, & effuderunt sanguinem innocentem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaan.

W Zistorjach Indyey podziemney czytamy / iż w Mexiku mieszkał sławny przed przysięciem Ewangeliez świętey / na ofiarę czartu dwadzieścia tysięcy serc dsiatek niewinnych / na każdy rok ofiarowano / Kora Matki swemi rekoma zabiliły. Wielkie okrucieństwo?

A że

Ale iż to byli Poganie nie mając wiadomości o Bogu prawdziwym/ znośnieyſzy to byli ich bład/ y grzech przed Bogiem/ niżeli Żydow ktory Bogá prawdziwego odſtąpiłszy/ po niewystawionych dobrodziejſtwach ktore im pokazywał/ Czartom taká ofiary czynili/ Lew Dział tak ſwoich onym ofiarował.

A iż byli tak wielce okrutnemi/ tedy Bog zaprawował ich / abo prowadził do łaskawości y miłosierdzia / nawet y przez nieme zwierzęta/ dawſzy im prawo / iako ſie mieli obchodzić łaskawie y miłosierdzie z bydlety y ptactwem / iako to dobrze wſaza Abulensis Toſtatus in Lib. Leuit. Cap. 29. Kedy o nich to mowi. Iudæos quia crudeles erant, inducebat Deus ad misericordiam & pietatem habendam cum brutis, & cum volatibus. Leuit. ut ſupra. Exodi 13. & Deuth. 24.

ROZDZIAŁ XXVII.

Narod Żydowski, iż nie był nigdy wdzięczen dobrodziejſtw Boskich, pokázuie ſię z Piſmá ſwiętego.

BO G Wſzechmogacy lubo to ieſt Stworzycielem y Pánem wſytkich Narodow / y wſelkiego ſtworzenia ná świecie: iednak miezdzy wſytkiemí Narodami względem ſtrytych ſwoich ſadow / barſzey był umilował Narod Żydowski/ á to oſobliwie dla tego/ iż z pokolenia abo ze krwie tego Meſſaſá ná świat poſtać poſtánowił: dla czego mu teſ niewystawione dobrodziejſtwá pokazywał/ iako o tym mamy pełno w Piſmie ſwíetym. Przecie iednak ten Narod záwſze był niewdzięczen tych iego dobrodziejſtw / będąc krnabrnym y Bogu niewiernym; gdyż do ſalwochwálſtwá częſto kroć ſie uďawał: O co ich wielce groził Mozyſz/ niewdzięczność ich ná oczy im częſto wyrzucałac/ Hec cine reddis popule ſtulte & inſipiens? Deum qui te genuit dereliquiſti & oblitus es Dei creatoris ſui Deut. 32. A takſe to odáieſz Narodſie głupi y nie mądry/ Bogá ktory cie zrodził opuſciłes/ y zápomniáles Páná Stworzycielá twego: dla czego o nich to záwſze mowił. Iż to ieſt generatio prava & peruerſa, & infideles Filii. Gens abſq;

Gens abſq; conſilio & prudentia Narod złoſliwy y przewrotny/ Synowie niewierni przez radę y roſtropność. A Izaiáſ Prorok Pańſki ná rzekáiac ná nich/ názywá ich Semé nequá, náſieniem złym y nie dobre go/ gdy do nich/ grożá im/ tak mowi: Vagenti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filiis ſcleratis, dereliquerunt Dominum, blaſphemauerunt Sanctum Israel, alienati ſunt retrorſum. Iſai. 1. Biada Narodowi grzeſzácemu/ ludowi ciężkiemu w nieprawości/ náſieniu nie dobrego/ Synom niecnotliwym/ opuſciłi Páná/ bluźnili ſwíetego Izraéla/ oddalili ſie/ w zad od niego/ Iż to im wymawiał Mozyſz/ iż záwſze takow; ni byli/ ſprzeciwláiacy ſie Bogu/ mowiac to do nich: Deut 9. Záwſze byliſcie przeciwnemi od dniá Egiptegom waſ pozná/ y leżałem przed Pánem czterdzieſci dni y nocy/ pokornie go proſáac żeby waſ nie zgládził z ſwiátá/ iako był pogroził. Tak ábowiem byli obrzydli Bogu/ iż ich chciał wniwecz obrocić/ nawet y imie ich z ſwiátá zgládzić/ á Mozyſzowi dáć inſzy národ/ dáſ ieko lepſzy/ y wdzięcznieyſzy dobrodziejſtw ſwoich/ gdy mowi do niego: Cerno quod populus iſte duræ ceruicis ſit, dimitte me vt conteram eum, & deleam nomen eius de ſub celo, & conſtituam Te ſuper Gentem, quæ hác maior & fortior ſit. Deutor. 9.

I lubo to ten Narod Żydowski był tak záwſze nie dobrego/ ktore go Bog ani dobrodziejſtwy mogli zniewolić do ſłuſby y miłości ſwoiey/ ani karaniem náprawić/ dla czego częſto plági ſwe rozmaíte náń przepuſzczał: przecie iednak Synom ich/ ktorzy takſe byli nie dobrego/ iako y Oycowie ich / dáł im ſemie obiecána y po wſytkie czasy nie przestał im dobrze czynić. Nie dla nich/ ale aby zpełnił ſłowo ſwoie/ y obietnice co obiecał pod przysięga Abrahamowi/ Izáácowi/ y Jakubowi Pátryarchom ich ſwíetym/ iż Synom y potomkom ich miał błogóſławić/ á to względem Meſſaſá z ktorych krwie z pokolenia Dawida/ Bogá miłuiącego/ miał ſie národzić. Dla tegoż Mozyſz mowi tak do nich Deut 9. Scito ergo quod non propter iuſtitias tuas Dominus Deus dederit Tibi terram hanc optimam in poteltatem, cum durisſimæ Ceruicis ſis populus, ſed vt completeret verbum ſuum Deus, quod ſub iuramento pollicitus eſt Patribus tuis, Abraham Isaac

& Iacob.

& Iacob. I przypomina im iako na puszczy częstokroć przywoływali Boga do gniewu: tak iż przychodziło do tego/ że ich chciał zgładzić z światła. Deutor 9. Pamiętaj morwi niezapamiętywać/ iako do gniewu pobudzałeś Pana Boga twego na puszczy/ od tego dnia ktoregos wyszedł z Egiptu zawście sie Panu sprzeciwiając. Albowiem y na gorze Oreb pobudziłeś go do gniewu/ y iż rozgniewany zgładzić cie chciał z światła. A potym gdy ich podał w niewola Babilońska dla ich sprośnych y ciężkich grzechow/ y zaś za goraca modlitwa y prośba Ezechiela Proroka/ miał ich znówu przywrócić do Ziemi Izraelskiej/ to do nich przez tego Proroka rozkazuje: Et scietis quia ego Dominus Deus, cum induxero vos in terram Israel, in terram pro qua leuavi animam meam, vt darem eam Patribus vestris; & recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis, & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis quas fecistis, & scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neq; secundum scelera vestra pessima domus Israel, ait Dominus Deus. Ezech. 20.

Nietylko albowiem na ten czas za Moyżesza/ ale po wszystkie czasy zawście tak był nic dobrego ten naród/ lubo to miał tak wiele Swiętych Patriarchow/ Prorokow/ Krolow/ Wodzow/ ktorzy ich zawście odwodzili od ich nieprawości/ y Boga błagali: a przecie im daley tedy zawście y Synowie ich gorszymi sie stawali/ nad Oycow swoich. Iako Jeremiaś S. Prorok ktory żył po Moyżeszu iedenascie set lat/ secundum 70. Interpret: Znárzekaniem o nich wspomina co mu Bog o nich powiadał. Od dnia ktorego wysli Oycowie ich z ziemi Egiptu skley aż do dnia tego &c. nie słuchali mie ani naklonili vcha swego/ ale zátwardzili serce swoy/ y gorzej czynili niżeli Oycowie ich. Ierem 7. A die qua egressi sunt Patres eorum de terra Egypti vsq; ad diem hanc, &c: nec audierunt me, nec inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt ceruicem suam, & peius operati sunt quam Patres eorum.

Co im/ y sam wymawiał przez tegoż Proroka vstárzając siena nich: to mowiac do nich. Opuścili mie Oycowie wasi/ y posli za Bogami

gami cudzymi/ y słuzyli im/ y połon im oddawali a mnie opuścili/ y prawa mego nie przestrzegali. Ale y wy gorzej czyniliście niżeli Oycowie wasi; o to albowiem każdy zwas idzie za nieprawością serca swego złego/ aby mnie nie słuchał. Ierem. 16. Jesliż tak zawście trwali w złościach swoich proficientes in peius przeciwko Bogu co rozumieć mamy/ iako sie z sroym bliznim obchodzili? ktorzy byli w Sadach swych niesprawiedliwymi/ przewrotnymi/ chytremi/ mściwymi/ y potwarcami/ niewinne na śmierć skazyiac/ a lotrow iawnych wolnymi czyniac: iako o nich mowi Ezechiel Prorok Pański cap. 32. Pauperem affligebant, & aduenam opprimebant calumnia absq; iudicio. y o to wielce też narzekal Habacuc Prorok na nich/ mowiac/ zdrapane jest prawo y niedoszedł aż do końca sad/ niezbożny przemoże przeciwko sprawiedliwemu/ dla tego sad wychodzi przewrotny. Habac. 1.

Jakos sie to iawnie pokazalo w onych dwu stárcach przewrotnych Sedziach Babilońskich/ ktorzy wstydliva y niewinna Zuzanna zlosli wie potwarzyszy/ na śmierć skazali: ktorych Sad Daniel Prorok duchem Proroekim zdradliwy bydz poznawszy/ znówu on sam z násknienia Ducha S. do Inkwizitiei tej sprawy przystapil/ aby ich Sad falszywy y zdradliwy światu pokazal y Decret zpotwarzy ich ferowány/ skazyowal. o czym czytay Zistorya Dan. 13. Tak sobie y z slugami Bozymi/ z Prorokami Swietymi/ ktorych Bog do nich posylal wostepowali/ gdy onych potwarzyszy/ kamionowali/ zabitali. Ale y na ten czas gdy Zbawiciel przyszedł na świat/ nie odrodzili sie od przodka swego/ y owsem daley gorszymi sie znaydowali nad onych: iako sam Zbawiciel światá Chrystus Jezus/ ktory patrzal na skrytosć serca pokazal to/ gdy Pharyzeuszow onych/ ktorzy sie ludziom za sprawiedliwych pokazowali y prawa Bozego przestrzegajacych wdawali/ srogo słowy wielce strasliwemi karal/ obludnosć ich y chytrosć na oczy im wyrzucal Math. 23.

Mowiac Biada wam Pisarzy y Pharyzeuszowie/ Zypokrytowie obludni/ ktorzy zamykacie Krolestwo Niebieskie przed ludzmi/ wy albowiem niewchodzicie do Nieba/ ani wchodzacych wniśc dopuszczacie. Biada wam Pisarzy y Pharyzeuszowie/ Zypokrytowie obludni/ ktorzy jesteście podobni grobom pobielonym/ ktore zwierzchu widzo sie ludo

dziom piękne y ozdobne/ wewnątrz zaś są pełne kości umarłych/ y wszelkiej brzydkości. Tak wy powierzchu/ widźcie się bydź ludzimi sprawnymi/ a wewnątrz pełni jesteście obłudności y nieprawości. Biada wam Pisarze y Pharyzeuszowie/ Hypocrytowie obłudni/ ktorzy budujecie groby Prorokom/ y ozdabiaćie nagrobki sprawiedliwych/ y mówicie: O gdybyśmy byli za czasu Oycow naszych/ nie byliśmy Towarzyszami tych ktorzy Prorokow krew rozlewali. Przeto świadectwem jesteście sami sobie/ iż Synami jesteście tych/ ktorzy Prorokow pozabiali. I wy dopełniajcie miarę Oycow waszych; Wezwowie/ płodźcie Jaszczyż/ iako wściekcie od Sadu plekielnego? A wiele innych dytrości ich/ wyliczał im Pan nasz/ iako ludźi zawodzili/ y iako byli w sprawach swoich wszystkich obłudnymi: ślepyimi ich nazywając y wodzami ślepych/ iako się to może widzieć w Mattheusza S. w Rozdziale mianowanym. Matth. 3.

Ktoż tedy może większego potrzebować świadectwa nad to/ co są ma prawda Chrystus Jezus o nich powiedział; iako to ten Narod żydowski/ był zawsze niewdzięczny/ chytry/ obłudny/ zły/ mściwy/ y potwarzający: ale osobliwie na ten czas kiedy on przyszedł na świat/ iako to im nieraz expr obrował. Co się samym skutkiem pokazało/ kiedy się na niego samego porwali/ ktorzy był Sanctus Sanctorum, Pan Prorokow/ y Święty nad wszystkimi Świętymi/ y po tak wielu dobrodziejstwim pokazanych/ gdy z ich opętanych/ dyabły wyganiał/ ślepych oświecał/ chorych wzdrowiał/ umarłych ożywiał y tak wiele cudow dziwnych pokazywał/ iakich żaden nigdy na świecie z Prorokow nie czynił; tego oni na śmierć najożrutniejszy y najsromotniejszy postąpili/ w czym daleko pokazali się bydź gorszymi y ożrutniejszymi nad Oycow swoich/ ktorzy Prorokow zabili y kamionowali.

Jeszcze się to dowodzi z innych słow Chrystusa Pana/ że oni takie mi byli: gdy daley to do nich mówi. Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & Scribas, & ex illis occidetes & crucifigetes, & ex illis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de Civitate in Civitatem, ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine Abel. iusti, usq; ad sanguinem

Zachariae

Zachariae quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis venient haec omnia super generationem istam. Luc: 11.

Jesliż wedle słow Chrystusa Pana wszelka krew sprawiedliwa ktora jest rozlana na ziemię od krwi Abela sprawiedliwego/ aż do krwi Zacharyasza Syna Barachiaszowego ktorego zabili między Kościoślem y ołtarzem na nich się złała/ tedy trudno o nich pomyslić/ aby mieli bydź lepszymi nad Oycow swoich/ ktorych nigdy Bog dobrodziejstwa swemi/ ktore im nad inne wszystkie Narody pokazywał a do prawnodziejwey miłości swey/ zniewolicenie mógł/ aby wierność swoje iemu oświadczyli/ y onego prawdziwie miłowali/ y onemu służyli.

Grzegorz S. in moral. de reprobis powiedział/ iż od Boga wzgardzoni/ zawsze gorszymi się stawali/ gdy się im dobrodziejstwa pokazywa. Semper reprobi de beneficio peiores fiunt. y to się w żydach właśnie pełniło. Coż y Seneka Poganin o niewdzięcznych trzymał/ gdy o nich to powiedział Ingrati quò plus debent, magis ode-runt. Epist. 48. Niewdzięcznym więcej powinien miłować tego ktorzy mu dobrze czyni; on zaś barziej takiego ma w nienawiści.

P. Ezouius Tomo 15. ad Annum 1399. to o żydach napisał. Perfida Iudaeorum gens, quemadmodum sub veteri lege, Deo qui maximis eos beneficiis ad sibi parendum & seruiendum semper inducebat, inobediens & refractoria extitit: ita sub lege gratiae filio eius vnigenito Christo Saluatori & vero Messiae, per tot oracula illis promisso, in mundum venienti & maxima dona referenti, contrariam se adeo exhibuit, ut eo per summum scelus & invidiam in Crucem aucto, post eius Resurrectionem & gloriosam in caelos Ascensionem, discipulos eius, & nascentem Ecclesiam infatiabili odio, & canina rabie prosequi nunquam destiterit.

A tak nie dźtro że ta lastka Bozia/ ktora z obletnice iego żydom należała/ jest od nich oddalona/ a Poganom ktorzy się oney stali bydź gorszymi y wdzięczniejszymi/ jest im ofiarowana: według tego iako im Chrystus Pan obiecał dla ich niewdzięczności/ mówiac: Ideo dico vobis quia auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur Genti

A 3

facienti

facienti fructus eius. Matt. 2.

Toż im też Paweł S. y Barnaba Apostołowie powiedzieli/ Kiedy sie im sprzeciwiali/ nie chcieli słuchać słowa Bożego. Actor, 13. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis vitæ æternæ, ecce conuertimur ad Gentes &c. Wam potrzeba było naprzód opowiedzieć słowo Boże/ ale kiedy go odrzucacie y niegodnymi sie bydziecie żywota wiecznego: oto obracamy sie do Narodow. A słysząc to Narodowie/ iako tam Pismo wspomina/ uweselili sie / y wielbili słowo Pańskie y uwierzyli / ile ich było przeznaczonych do chwaly wieczney.

ROZDZIAŁ XXVIII.

Chrystus Pan dobrowolnie śmierć na Krzyżu, cierpiał.

Rozum to sam światłość wiary świętej Katholickiej oświecony pokazuje/ iż Chrystus Pan będąc Bogiem prawdziwym/ nie z żądności przymuszenia/ ale dobrowolnie z woli Ojca swego Niebieskiego dla zbawienia ludzkiego wcielony/ y umarł na Krzyżu samego siebie onemu za grzechy wszystkiego świata na nim ofiarując iako duchem świętym Proroctwem Izajasza Prorok Cap. 53. powiedział: Oblatus est quia ipse voluit. In ten czas był od Żydow poimany/ y na Krzyżu zawieszony/ kiedy on sam chciał/ iako Augustyn S. mowi: Ille enim quando voluit detentus est, quando voluit occisus est, tract. 2. in Ioan. Cap. 6.

Co Damascens S. lib. 3. to nam tak deklaruje: Volens enim essuriuit, Volens sitiuit, Volens timuit, Volens mortuus est, &c. / ale borąc się dobrowolnie iak na / dobrowolnie pragnął / dobrowolnie bał się / dobrowolnie umarł. Co też y sam Zbawiciel dosyć jasnie wyznawa. Ioan. 10. Nemo, inquit, tollit animam meam à me, sed ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi ipsam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.

Nie raz sie Żydzi porywali na niego/ aby go pokłamiowali / a nie mu szkodzić niemogli/ po którego czasu tego jeszcze był nie przyszedł od Boga Ojca

Ojca przeznaczony. Co pięknie Chrysofom S. homil. 23. in Matth. wyraził tymi słowy: Quando Iudæi Voluerunt Christum occidere, tangere eum non potuerunt: quando ipse est secutus mortem, parcere ei Iudæi non potuerunt. Kiedy chcieli Żydzi Chrystusa Pana zabić / dotknąć sie go niemogli: Kiedy zaś on sam chciał umrzeć / zaniechać go Żydzi nie mogli.

A daley mowi/ zabiegając tey obietcy albo wątpliwości/ aby kto tego tak podobno nie rozumiał mowiac. Jesliż Chrystus Pan Żydow podusił aby go imali/ y na śmierć skazali/ tedyć podobno uczynił ich niewinnymi śmierci swey. Na to tak odpowiada. Absit hoc, excitavit eos, non ut facerent quod antea noluerunt, sed ut possent facere quod prius volebant; nie trzeba tak rozumieć / ale pobudził ich / nie żeby uczynili to czego przed tym nie chcieli / ale żeby mogli to uczynić y wykonać co przed tym pragneli. A to nauka swoia ten Doctor S. także Augustyn S. wyrażili oraz wśchmocność iego Boga/ y natu re legawłomna człowieczeństwa/ względem ktorey był Bogiem / stał sie podległym śmierci.

Jako tedy dobrowolnie śmierć podiał/ tak też dobrowolniey Krzyż sobie za Instrument meki y śmierci swoiey obrał: iako mowi Augustyn S. Serm. 137. de Tempore: Nulla necessitate sed propria voluntate in ligno se suspendi permisit, clavis corpus suum perforari non renuit &c. aby de rigore iustitiæ Bogu Ojcu za grzechy wszystkiego świata przez taką śmierć dosyć uczynił. Dla tegoż mowi do Pilata/ niemiałbys nademna władzy/ gdyby tobie zawisłości tego nie dano/ Ioan. 10.

ROZDZIAŁ XXIX.

Chrystus Pan żadney z tad infamiey niepodlega, iż na Krzyżu zawieszony umarł.

Chrystofom Święty Cap. 2. in. Epist. ad Philip wielka tużłość y okrucieństwo Żydowskie przeciwko Panu naszemu/ y w tym bydzieć wpatruie: gdy go powiada umyślnie/ y względem tego wkrzyżować osiłowali/

komáli/ aby go infamia/ dla takiej jego śmierci okrutney y sromotney osz
 Fryli; młac to z Pisma S. Deut. 13. Maledictus á Deo est qui pen-
 det in Cruce. Przeklety od Boga jest/ który wisi na Krzyżu/ żeby y
 po śmierci jego tak sromotney/ każdy siey samym imieniem jego brzy-
 dził. Propterea, inquit, Iudæi studio ista morte, interrimere cũ
 fatagerunt, vt probrosum quoq; efficerent, vt & si nemo propte-
 rea ab ipso abstineret quod occisus esset, abstineret tamen vel
 ideo, quod hoc pacto occisus esset. S. Chrysoft.

Arnobius pokazuje to Lib. 1. con. Gent. Jz niewinny lubo to
 cierpiałby śmierć náyokrutneyšy/ dla tego iednak nie podle glá zadney
 infamiey/ Nemo vnquam, inquit, innocens malé interemptus,
 infamis est, nec turpidinis alicuius commaculatur nota: qui,
 non pro merito penas graues, sed Cruciatoris perpetitur seuitu-
 tem, vt Aquilius, Trebonius, Regulus, nunquid idcirco post
 vitam iudicati sunt turpes, quia non publica legesatorum, sed
 mortis asperissimo genere lacerati perierunt?

Jowšem y samym Cesarzom y Keolom tak omierac dla dobra
 pospolitego zastawiac sie za wszystkich/ nie jest wstyd/ ani taka infam-
 ia/ iako Chrysoftom S. pisac na one słowa lotra na Krzyżu wisacego
 Memento mei Domine: mowi. Imperatorum est pro omnibus
 mori: & Regis optimi pro communi vtilitate nunquam recusare
 supplicium

J lubo kto mądrowal sie winien bydz śmierci/ iednak iedliby nad
 prawo szosy byl karany/ nie dla tego podlega infamiey. Albowiem w
 statutach prawa pospolitego in iure ciuili, tak napisano. L. Quiq;
 ergo ff. de his qui not: Et infra, Discendum erit. Duriori senten-
 tia cum eo transactum de existimatione eius; idcircoq; non in-
 famem. Et alibi, Lib. in seru: ff. de Pænis In Personis tam
 Plebeiorum, quam Decurionum, illud constitutum est vt qui ma-
 iori pena afficiatur, quam legibus statuta est; infamis non fiat.

Alse przeciwno wszelkiemu prawu Chrystus Pan na Krzyżu byl
 zewieszony/ iako to y sami nieprzyjaciele przyznać musieli/ niewinność
 tego ławnie wyznawiac. Dla czegoż kto/ meke jego taka ktora dla zha-
 wienia wszystkich Narodu cierpiał dobrowolnie/ infamia nazwać mo-
 że? Ko-

ze? Kościół Swiety Katholicki Męczennikow Swietych ktorzy
 wielkie okrucienstwa dla wiary swietye cierpieli/ z tryumphem y pro-
 czystościá śmierci ich chwalebna obchodzi: albowiem iako Duch swia-
 ty powiedzial/ iż wielce droga jest ich śmierć przed Młciestwem Bo-
 skim. Preciosa est mors Sanctorum. Psal. 115.

Nie okrucienstwo tedy czyni infamia/ ale przyczyna/ dla ktorey
 kto one cierpi iako powiedzial Gregorz S. Non pena facit Marty-
 rem, sed causa, dla tegoż Piotr S. Apóstol mowi 1. Petri 4. Nemo
 veitrum patiatut vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alie-
 norum appetitor: si autem vt Christianus, non erubescat: glori-
 ficet autem Deum in isto nomine. Jaden zwas niech nie cierpi/ mo-
 wi/ iako Mezoboyca/ albo złodziey/ albo złorzecznik/ albo ludzkich rze-
 czy požadaiacy. A iesli cierpi iako Chrzescianin/ niech tego sobie nie
 ma za wstyd/ ale niech Boga wielbi w tym Imieniu.

Okrzyżowani byli lotrowie pospolu z Chrystusem Panem/ wkrzy-
 zowany jest potym Piotr S. Andrzej S. y Philip S. Apóstolowie/ y
 inszych wiele swietych dla wiary Chrystusowej: tam tym lotrom/ śmierć
 ich/ jest im infamia; a tym chwala niesmiertelna: tamci cierpieli po-
 niewolnie dla występkow swoich/ a ci dobrowolnie z miłości przeciwno
 Panu swemu: Tamci sa zwycięzeni/ a ci zwycięzami zostali: y z Chry-
 stusem zbawicielem swiatá triumphuia.

Lubo tedy Chrystus Pan wkrzyżowany/ jest z gorzenie Zydom /
 głupstwo Poganom: iednak tym ktorzy zbawieni zostawiaia/ jest moc
 Boza/ y mądrość Boska/ według Pawla Swietego. 1. Cor. 1.

Bernard S. super Cantica, przypatruiac sie śmierci Meczenn-
 nikow Swietych y stateczności ich/ dziwunie sie męstwom wielkiemu/
 mowiac. Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licet corpo-
 re lacerato, & rimante latera ferro, non solum fert fortiter. sed a-
 lacritere carne sua circumspicit ebullire sanguinem.

R O Z D Z I A L XXX.

Dla czego Chrystus Pan chciał bydz na Krzyżu zawieszony, y
 tak okrutnie zamordowany.

Gregorius S. Nissenus Orat. 2. de Resurrectione Domini o śmierci tak słomotnej Pana naszego / Ktora na Krzyżu podiał / mo wi. iż nieprzeliczonych sposobow miał do umierania Chrystus Pan / Kto rymi także woli swojej aby za nas umarł / mógł wykorzystać: iednak misa dzy wszystkich iedne / na Ktorego woli było śmierć obrąć; ten sobie wpo dobiał y postanowił. Innumerabiles, inquit, erant moriendi Christo Domino rationes, quibus mortis pro nobis obeundo consilium expleri poterat: hanc tamen ex omnibus nam, is qui ratis, quam vellet optionem habebat, sibi delegit atq; prescripsit. Dłac tego uniwersalna przyczyna Anselmus S. Epist. ad Philip. 3. Tam turpissimam mortem Saluator elegit, vt omnem mortem nostram occideret.

Ale Thomas S. Doctor Angielski uważając głębiej przyczyny takiej śmierci / y rozumem swym Angielskim tajemnice onej dochodząc 3. p. 9. 46. art. 4. Naprzód to bydy wpatruie za wielce rzecz przystoyna / to iest propter exemplū virtutis, aby na sobie w dziele ludzkim będąc / podał nam przykład / do cnoty / y sprawiedliwego życia na tym świecie; względem czego też między innymi przyczynami / przysłał na sie naturę ludzką / iako Augustyn S. in lib. 18. qq. mowi / Sapientia Dei, hominem ad exemplum quo recte viueremus suscepit. A że do takiego życia każdemu należy ta cnota / nieleżać sie żadney rzeczy przeciwnej na świecie / lubo to najgorzej / Ktoraby go mogła odwieść / albo odstraszyć od iego sprawiedliwości (wiele albowiem iest takich / Ktorzy lubo sie nie leżą śmierci / genus tamen mortis horrescunt, mowi ten Doctor S. gdy z takim a takim okrucieństwem / sromota hanba przychodzi.) dla tego Chrystus Pan / taka śmierć podiał okrutna y sprośna / nad Ktora iako tenże Doctor S. świadczy / na on czas / nie było nic brzydszego y straszniejszego / iako sie to w pierwszym Rozdziale dostateczniej pokazało: na Ktora iednak sprośność śmierci / y okrutność iey / Pan nad Pany / nie nirespectował / lecz ze to sobie z miłości przeciwko Narodowi ludzkemu považając / iako mowi Apostol S. ad Hebr. 12. Sustinuit crucem confusione contempta.

Druga przyczyna dale ten Doctor S. iż takowa śmierć była Panu na-

nu naszemu maxime conueniens, wielce przystoyna względem dosyć uczynienia Bogu Oycu za grzech pierwszego Rodzica naszego. Jako albowiem Adam zgrzeszył przestępstwem przykazania Bózego / mając sie pożywać owoc z drzewa zakazanego / Ktorego ten grzech wylał sie na wszystkich Narod ludzki: słusna była aby też przez drzewo za ten grzech stało sie dosyć uczynienie Bogu Oycu: iako Rosciol S. o tym drzewie żywota śpiewa: Przez drzewo niewolnikami przez drzewo staliśmy sie wolnymi. Chrystus Pan tedy będąc na drzewie zawieszony / iakoby oddawał to / co był Adam z drzewa wziął / według tego co w psalmie 68. Duch S. o nim powiedział. Quæ non rapui, tunc exoluebam y tak według Augustyna S. in Serm. de Passione Domini contempfit, inquit, Adam præceptum accipiens ex arbore pomum; sed quidquid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Wzgórził Adam przykazaniem wzlawszy z drzewa jabłko: ale cokolwiek Adam wtracił / Chrystus na Krzyżu znalazł.

Pominawszy inże ratie tego Doctora S. Ktore mianuie loco citato dosyć poważne. Siedma y ostatnia ratio iego te przywodzi. Iż takowa śmierć Chrystusa Pana / mowi / plurimis figuris respondet. Wiele albowiem iest figur w Pismie S. Którymi Duch S. takowa śmierć iego wyraził: Ktore figury Augustyn S. wylicza in Serm. de Passione Domini: Ktorech sie y tu niektore w Rozdziale 1. mianować beda w wtorey części tej Księgi. A żeby sie tedy wypełniły te figury / potrzeba było aby Chrystus Pan na drzewie umarł.

Jako y sam to deklarować raczył / Luca 24. onym uczniom po Śmierci wstaniu swym do Emmaus idacym / Ktorzy o iego śmierci sobie rozmawiając / to mowili o nim: Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel. Amysmy sie spodziewali / że on miał odkupić Izraela. Ktorych wotpliwosc tak im zganił. O głupi y leniwego serca do wierzenia wszystkiego tego / co powiedzieli Prorocy. Iżali nie tak było potrzeba cierpieć Chrystusowi / y tak wnieść do chwały swojej. I poczynawszy od Mojżesza y innych Prorokow / tłumaczył im Pisma / co o nim napisano.

Coż potem y Apostolom wątpiacym o swym Śmierci wstaniu / pokazawszy sie im powiedział / mowiac / iż potrzeba iest / aby sie wszystko

wypelnilo co jest napisano w prawie Mojżeszowym y Proroekach y Psalmach o mnie. Stworzył im tedy zmysł aby zrozumieli pisma/ y rzekł im: tak albowiem napisano jest/ y tak potrzeba było. Chrystusowi cierpieć/ y Smartwychwstać od umarłych trzeciego dnia. Luca 24.

R O Z D Z I A L XXXI.

Mogłbył Chrystus Pan człowieka zbawić, żadney męki za grzechy iego nie cierpiąc.

Sprawiedliwość Boska lubo potrzebowała tego/ aby człowiek był wyzbawiony od grzechu/ y karcenia, przez dosyć uczynienie/ za który grzech sam człowiek/ purus homo, niemógł dosyć uczynić ad aqualitatem. iż Bog który jest wrażony/ jest maiektatu nieśkończonemu/ Jednak Chrystus Jezus będąc oraz człowiekiem y Bogiem/ mógł człowieka zbawić etiam per solam potentiam Deitatis absq; omni satisfactione, przez żadnego dosyć uczynienia za grzech/ ale przez same wszechmocność Boską swego; y gdyby tak człowiek zbawił/ nieby nie uczynił przeciwko sprawiedliwości: iako mówi Thomas s. 3 p. q. 2. ad 3. Nam si voluisset absq; omni satisfactione hominem a peccato liberare, contra iustitiam non fecisset. iako gdy kto odpuszcza wraze swoje drugiemu przez dosyć uczynienia/ nikomu sie krzywdą niedzieie/ ale miłosternie sobie z nim postępuje. Jako Dawid prosiac Pana Boga o miłosierdzie/ mowił. Tibi soli peccaui. Ciebim tylko samego obrażił/ iakoby rzekł/ możesz mi odpuścić przez żadney niesprawiedliwości.

A że mu sie tak podobalo/ aby non per solam potentiam Deitatis przez same wszechmocność Boską swego/ iako mowi Augustyn S lib. 13. de Trinit: czarta zwycięzył/ y człowieka zbawił: ale też per iustitiam, & humilitatem passionis, przez sprawiedliwość y pokore meki swej. Wiele daie tego przyczyn / Doctor Angielski Thomas S. vt supra art. 13. pokazuiac/ iż słusniejszy to był sposob/ człowieka zbawić przez dosyć uczynienie za iego grzech/ niżeli sama wola Boska.

Naprzod Aby z tad człowiek poznawał iako wielce Bog Narod ludzki umilował: a za tym pobudzał sie też do miłości iego/ w którym zbawienie

zbawienie y wszelkie dobro zawisło. A tora miłość Boska sam zbawiać do uwazenia wielkiego/ koźdem upodaje/ gdy o tym tak mowi: Ioan 3. Tak Bog umilował świat/ iż Syna swego jednorodzonego dał/ aby wszelki który wierzy w niego nie zginął/ ale miał żywot wieczny.

Druga. Iż przez to/ dał nam przykład do posłuszeństwa/ do pokory/ státeczności/ sprawiedliwości/ y innych cnot świętych/ które w mece swojej pokázal / przez których człowiek zbawiony byđz niemoże/ iako Piotr S. Apostol mowi Epist. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.

Trzecia. Aby przez taką swoje śmierć/ nie tylko człowieka wybawił / ale też onemu gratiam iustificantem, iaske vsprawiedliwiająca y chwale błogosławieństwa śledną y zasłużył/ czego ten Doctor S. probuie q. 19 ar. 4. & alibi. Concilium Trident. tego potwierdza Sess. 6. cap. 7. Causa autem, inquit, meritoria, Dominus noster Iesus Christus; qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua Sanctissima Passione in ligno Crucis, nobis iustificationem meruit

Czwarta. Aby z tad człowiek poznawał: iako iuz teraz tym bardszy powinien strzedz sie y wstrzymywac od grzechu/ widzac sie byđz krwia przenażydroższa Chrystusowa wybawionym od niego/ iako to Apostol Święty Korynthczykom aby na to respectowali y o sieble wazali przypomina 1. Corinth. 6. Empti enim estis precio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro. Kupieni albowiem jesteście bardzo drogo/ uwielbiajcieś y noście Boga na ciele waszym.

Piata. Iż to słuzi ku wielkiej godności człowiekowi/ iż iako był człowiek zwyciężony y zwyciężony od czarta: tak też potym człowiek stawa sie Bogiem/ czarta zwyciężając; a iako człowiek śmierć zasłużył/ tak potym człowiek umierając/ to jest/ Bog w ciele ludzkim/ śmierć potepia. Za co Apostol Bogu dziekuje/ onego wielbiac 1. Corinth. 15. Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Stych tedy przyczyn pokazuie sie dowodnie/ iż to była rzecz wielce słusna/ aby Chrystus Pan raczy przez śmierć swoje na krzyżu człowieka zbawił/ anizeli przez same wszechmocność Boską swego.